

PIOTR PASCHALIS-JAKUBOWICZ

Analiza opublikowanych informacji o stanie lasów oraz o realizacji Krajowego Programu Zwiększania Lesistości w 2010 roku w Polsce – przyczynek do budowy Narodowego Programu Leśnego*

Analysis of published information relating to the condition of forests and the implementation of the National Afforestation Programme in 2010 in Poland – contribution to the construction of the National Forest Programme

ABSTRACT

Paschalis-Jakubowicz P. 2012. Analiza opublikowanych informacji o stanie lasów oraz o realizacji Krajowego Programu Zwiększania Lesistości w 2010 roku w Polsce – przyczynek do budowy Narodowego Programu Leśnego. Sylwan 156 (10): 723-731.

The paper contains the results of studies relating to the construction of the future strategy for development of forests and forestry, which were based on reports relating to the condition of forests and forestry, and the results of the last inventory of forests in Poland. It was found that realisation of the forest management by State Forests is correct and consistent with the principles of sustainable development and principles of the development of multifunctional forest. It is also static, without the proposal of innovative solutions, under-performing both its economic strength and accumulated intellectual capital and practical experience.

KEY WORDS

forests in Poland, condition, strategy, development of forestry

ADDRESSES

Piotr Paschalis-Jakubowicz – e-mail: Piotr.Paschalis@wl.sggw.pl

Katedra Użytkowania Lasu; SGGW w Warszawie; ul. Nowoursynowska 159; 02-776 Warszawa

Wstęp

Prezentowana analiza skupia się przede wszystkim na tych elementach, które, jak sędzę, powinny być wzięte pod uwagę i stanowić jeden z ważnych punktów wyjścia do budowy przyszłej strategii rozwoju lasów i leśnictwa w Polsce, ze szczególnym podkreśleniem jej znaczenia dla budowy strategii dalszego rozwoju Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe. Część podanych poniżej rozwiązań, kierunków zmian i uzupełnień jest już realizowana i posiada, w pewnym zakresie, odpowiednie oprzyrządowanie, zarówno prawne, jak i wykonawcze.

Dotychczasowe działania w zakresie prowadzenia gospodarki leśnej nie są wystarczająco spójne i adekwatne w odniesieniu do wagi wyzwań stawianych zarówno przez zmiany zachodzące w środowisku, jak i w otoczeniu leśnictwa [State... 2010]. Polskie leśnictwo powinno w większej mierze bazować na opracowaniu i realizowaniu własnego Narodowego Programu Leśnego,

* Wyniki analiz oparto również na materiałach z prac finansowanych ze środków projektu badawczego NN309 11 2838 oraz COST 570/N-COST/2009/0.

opartego na rzeczywistych uwarunkowaniach przyrodniczych, społecznych i gospodarczych. Powinno zarazem wykorzystywać także podstawowe nurty strategii Unii Europejskiej w tym zakresie, ale odpowiednio je adaptując i rozwijając.

Celem pracy jest przedstawienie syntezy ocen prowadzonych działań w zakresie gospodarki leśnej przez Lasy Państwowe oraz zaproponowanie zadań stojących przed leśnictwem w naszym kraju.

Materiał źródłowy

Przedstawiane badania odnoszą się do informacji o stanie lasów oraz realizacji Krajowego Programu Zwiększania Lesistości w 2010 roku, sporządzonych przez Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych [Informacja... 2011], danych z Głównego Urzędu Statystycznego, Biura Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej oraz informacji z Agencji Nieruchomości Rolnych, Instytutu Badawczego Leśnictwa, Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska oraz Ministerstwa Środowiska. Charakterystyka zasobów leśnych kraju w 2010 roku oparta została o wyniki Wielkoobszarowej Inwentaryzacji Stanu Lasu. Powyższe dane zostały wzbogacone o wyniki analiz uwarunkowań prawnych, wynikających z członkostwa Polski w strukturach unijnych [Paschalis-Jakubowicz 2012].

Realizacje podstawowych celów Polityki Leśnej Państwa

Polityka Leśna Państwa, jako dokument kierunkujący działanie w obszarze leśnictwa, jest realizowana głównie przez Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe i jej zakres działań jest określony w Ustawie o lasach [1991]. Należy zwrócić uwagę, że cele Polityki Leśnej Państwa są w tej ustawie sformułowane bardzo ogólnie i dotyczą jedynie wybranych działów gospodarki leśnej. Biorąc pod uwagę uregulowania prawne, umożliwiają one realizację Polityki Leśnej Państwa w tym zakresie, w jakim odnosi się to do wybranych działów gospodarki leśnej przez wykorzystanie środków, między innymi z funduszu leśnego, planowania urzędzeniowego i uznawania lasów za ochronne. Realizacja celów Polityki Leśnej wymagała zaangażowania środków finansowych, które pochodzą zarówno z środków własnych PGL LP, jak też pozyskanych z funduszy w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko, LIFE+, NFOŚiGW, Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego [Raport... 2011a].

Realizacja podstawowych celów Polityki Leśnej Państwa, opierających się na prowadzeniu działań służących rozwijaniu zrównoważonej, wielofunkcyjnej gospodarki leśnej, jest prowadzona prawidłowo, w sposób przemyślany, z odpowiednio przyjętą wizją realizacji celów cząstkowych, składających się na osiągnięcie głównego celu, czasami w horyzoncie czasowym przekraczającym kilkadziesiąt lat. Działania umożliwiające prawidłową realizację nakreślonych celów wymagają posiadania znacznych środków finansowych. Należałoby zastanowić się nad konsekwencjami umieszczenia w ustawie o lasach również odniesień Polityki Leśnej Państwa do innych działów w obszarze leśnictwa realizowanych głównie przez Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe.

Uważam, że powinien nastąpić znaczny wzrost nakładów finansowych na realizację Polityki Leśnej Państwa. Konieczne jest traktowanie lasów i prowadzenia leśnictwa jako ważnej składowej jakości życia całego społeczeństwa. Konieczne jest przyspieszenie realizacji tych programów leśnych, które tę jakość podnoszą.

Zalesienia wykonane w 2010 roku w ramach Krajowego Programu Zwiększania Lesistości stanowią mniej niż $\frac{1}{5}$ średniorocznych oczekiwań. Realizacja programu zachowania leśnych zasobów genowych i hodowli selekcyjnej drzew leśnych w Polsce, słusznie uznawanego w Polsce

za najbardziej zaawansowany program zachowania leśnego materiału rozmnożeniowego (łącznie z Bankiem Genów Leśnych w Kostrzycy), jest w bardzo dużej mierze nieznaną w Europie. Znajduje to wyraz w europejskich danych statystycznych i ma negatywny wpływ na wizerunek Lasów Państwowych, gdyż niewłaściwie interpretowane, mogą spowodować wymierne straty finansowe.

Program małej retencji oraz przeciwdziałania powodzi i suszy wymaga znacznego zwiększenia środków w celu przyspieszenia jego realizacji. Jest zasadną ściślejszą współpracą z innymi resortami, w tym z resortem Rolnictwa i Rozwoju Wsi, w programie LIFE+ oraz w Programie Operacyjnym Infrastruktura i Środowisko, gdyż uzyskuje się dodatkową wartość wynikającą z synergii działań. Programy działań PGL LP w Leśnych Kompleksach Promocyjnych, które dotychczas dotyczą głównie promocji trwale zrównoważonej gospodarki leśnej i wykorzystywania pozaprodukcyjnych funkcji lasu, zostały uzupełnione o innowacyjne rozwiązania i wdrożenia. Program działań Leśnych Kompleksów Promocyjnych powinien obejmować testowanie rozwiązań, które mają wejść do praktyki leśnej, a więc dotyczy to zarówno działań wdrożeniowo-doświadczalnych, jak i eksperymentów badawczych, odpowiednio połączonych z finansowaniem realizacji programów naukowo-badawczych.

Realizacja Krajowego Programu Zwiększania Lesistości w 2010 roku

W Polsce problemy wzrostu lesistości najpełniej opisuje Krajowy Program Zwiększania Lesistości (KPZL), który został opracowany w 1995 roku, a następnie znowelizowany w 2003 roku. Głównym celem KPZL jest stworzenie warunków zwiększenia lesistości do 30% w 2020 i 33% w 2050 roku, zapewnienie racjonalnego przestrzenno-czasowego rozmieszczenia zalesień, a także skategoryzowanie gmin pod względem preferencji zalesieniowych. Na przykładzie dotychczasowej realizacji KPZL, programu o ogromnej wartości społecznej i gospodarczej, z głęboko przemyślaną wizją rozwoju środowiskowego, można nie tylko prześledzić ułomności naszego prawa, ale przede wszystkim wykorzystać tę wiedzę w budowie Narodowego Programu Leśnego i nowej strategii leśnictwa w Polsce.

Od 2005 roku praktycznie całość zalesień (poza własnością Skarbu Państwa) realizowana jest w oparciu o przepisy ustawy o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich, ze środków pochodzących z Sekcji Gwarancji Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej (ustawa z 28 listopada 2003) i o ustawę z 7 marca 2007 – pod tym samym tytułem, ale z zaznaczeniem, że środki pochodzą z udziału Europejskiego Funduszu Rolnego na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 zawiera ofertę wspierania zalesień w ramach działania „Zalesianie gruntów rolnych oraz zalesianie gruntów innych niż rolne”. Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa udziela pomocy w zalesianiu przy dofinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, a rola PGL LP polega na sporządzeniu, na wniosek właściciela gruntu, planu zalesienia i potwierdzenia wykonania zalesienia.

W 2010 roku zalesiono łącznie około 5900 ha gruntów, w tym około 790 ha gruntów stanowiących własność Skarbu Państwa. Odnotowuje się wyraźny spadek zalesianych powierzchni w okresie 2006-2010. W dotychczasowej realizacji KPZL popełniono wiele błędów, które spowolniły tempo jego realizacji, a w pewnym zakresie wypaczyły cele stawiane temu programowi. Do nich należy zaliczyć:

- brak programów lokalnych oraz miejscowych planów przestrzennego zagospodarowania jako podstawowych dokumentów koordynowania i planowego wdrażania KPZL,
- brak środków budżetowych na wspieranie zalesień na gruntach prywatnych,

- istotne modyfikacje KPZL, obejmujące lata: 2001-2005, 2006-2010 i 2011-2020, w tym spadek podaży oraz zmiany wprowadzone do warunków zalesienia gruntów,
- brak środków finansowych na realizację zobowiązań dotyczących sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego lub zmian planów istniejących, a także na zaspokojenie roszczeń właścicieli nieruchomości objętych tymi planami,
- brak pełnej dokumentacji stwierdzającej własność gruntów,
- nałożenie się zapisów ustawy o lasach na ustawę o gruntach rolnych, różniących się między sobą również procedurą przeznaczania gruntów do zalesienia oraz odniesieniem do systemu planowania przestrzennego w Polsce.

Oceniając stopień zaawansowania wykonania Krajowego Programu Zwiększania Lesistości, stwierdzam jego opóźnienie w stosunku do zakładanego tempa realizacji, co potwierdza opinia Instytutu Badawczego Leśnictwa. Można założyć, że osiągnięcie założonego poziomu lesistości Polski w roku 2020, która powinna wynieść 30%, ma pewne szanse realizacyjne, które w głównej mierze uzależnione są od usunięcia w całości przeszkód wymienionych powyżej. Opóźnienia realizacyjne nie mogą być przypisywane PGL Lasy Państwowe, które wykonały swoje zobowiązania należycie. Trzeba oddzielić działania, które polegają na zalesianiu (zgodnie z zapisami w KPZL) od naturalnej sukcesji leśnej na gruntach rolnych i porolnych. Podkreślić przy tym należy, że z punktu widzenia wartości środowiskowych jest to zjawisko ze wszech miar pożądane.

Charakterystyka zasobów leśnych Polski

Poniższa analiza oparta jest na wynikach wielkoobszarowej inwentaryzacji stanu lasów, sporządzonej zgodnie z Instrukcją wykonywania wielkoobszarowej inwentaryzacji stanu lasu. Należy zauważyć, że metodyka zbioru danych, stosowana do 2009 roku, słusznie została zmodyfikowana, w celu uzyskania większej dokładności końcowych danych.

Otrzymane wyniki stanowią najdokładniejsze źródło informacji o lasach wszystkich form własności w Polsce, a ich zakres, obejmujący zarówno powierzchnię leśną, wielkość i strukturę zasobów drzewnych, strukturę gatunkową i siedliskową, szkody w lasach, stan zdrowotny, sposoby zagospodarowania, piętrowość drzewostanów i dolnych warstw lasu i wielu innych charakterystyk, umożliwiają przeprowadzenie analiz, które powinny stanowić podstawę opracowania strategii dalszego rozwoju lasów i leśnictwa w Polsce oraz podejmowanie wszystkich decyzji związanych z ich realizacją. Jednocześnie, a należy to podkreślić, szczegółowa publikacja tych wszystkich informacji, która jest powszechnie dostępna, nie ma precedensu w żadnym z państw unijnych.

Powierzchnia lasów w Polsce (ponad 9,3 mln ha) stawia nas w pierwszej piątce leśnych mocarstw w Unii Europejskiej. Natomiast powierzchnia leśna przypadająca na 1 mieszkańca, wynosząca około 0,25 ha, jest poniżej średniej europejskiej [Wyniki... 2010a]. Oznacza to wzrastający nacisk na realizację funkcji społecznych pełnionych przez lasy w naszym kraju. Własnościowa struktura lasów publicznych, z dominującym udziałem lasów Skarbu Państwa, utrzymuje się od wielu lat na podobnym poziomie (i oby tak było dalej), natomiast wzrasta udział lasów prywatnych. Zmniejsza się udział gatunków iglastych, a wzrasta udział gatunków liściastych w gatunkowej strukturze drzewostanów. Stały wzrost udziału drzewostanów w wieku powyżej 80 lat wymaga podejmowania decyzji, które będą miały istotne znaczenie dla dalszego rozwoju lasów i leśnictwa w Polsce. Obecna wielkość pozyskania, wynosząca około 55% całkowitego przyrostu, w obliczu stanu wiekowego i przyrostowego naszych drzewostanów, jest błędna

i musi być poddana szczegółowej weryfikacji, a dopiero potem poddana dalszej analizie [Wyniki... 2010b].

Stan zdrowotny i sanitarny lasów Polski

Zagrożenie lasów w Polsce czynnikami biotycznymi, abiotycznymi i antropogenicznymi należy do najwyższych w Europie. Spowodowane jest to zarówno czynnikami, które mogą być pod kontrolą człowieka, jak i zdarzeniami losowymi – klęskami żywiołowymi. Obie grupy czynników powodują ogromne straty przyrodnicze i finansowe, które ponosi gospodarka leśna. Sposób i metody prowadzenia gospodarki leśnej mają istotny wpływ na ograniczenie rozmiaru tych szkód [Raport... 2011b].

Dotychczasowa naukowa wiedza leśna oraz doświadczenie praktyczne są prawidłowo wykorzystywane w ograniczaniu rozmiaru szkód, lecz działania te nie są wystarczające w utrzymaniu stanu zdrowotnego i sanitarnego lasów na akceptowalnym poziomie. Powodem tego stanu rzeczy jest wiele przyczyn. Nie wszystkie są dotychczas w pełni znane i opisane. Należy jednak przyjąć, że czynnikami istotnie obniżającymi stan zdrowotny lasów są zarówno działania człowieka, jak i te, które leżą poza obszarem działań leśnych i pochodzą z otoczenia leśnictwa. Stosowany model prowadzenia leśnictwa w drugiej połowie XIX wieku aż po późne lata trzydzieste zeszłego stulecia doprowadził w wielu regionach Polski do litych drzewostanów iglastych, a późniejsze opóźnienia we właściwej ich przebudowie oraz podwyższanie wieku rębności pogłębiły obniżenie ich stanu zdrowotnego. Nałożony na tę sytuację gwałtowny wzrost emisji przemysłowych oraz niekorzystne okresy suszy spowodowały, że w wielu partiach polskich gór, nie tylko Beskidu Śląskiego i Żywieckiego, stan zagrożenia trwałości lasów jest duży.

Zagrożenie lasów przez szkodniki owadzie, grzybowe choroby infekcyjne, zamieranie drzewostanów, zanieczyszczenia powietrza, wody i gleby, pożary lasów, powodzie, wiatrołomy i wiatrowały, okiślenie, rozwój turystyki i rekreacji w lasach oraz synergiczne oddziaływanie wszystkich wymienionych czynników powodują istotnie rosnący koszt prowadzenia gospodarki leśnej, opartej na zrównoważonym modelu rozwoju. Odnotowano wzrost powierzchni lasów zagrożonych przez szkodniki owadzie, zmniejszenie zagrożenia ze strony grzybowych chorób infekcyjnych, poprawę stanu zdrowotnego drzewostanów z udziałem gatunków liściastych, a pogorszenie tych z udziałem gatunków iglastych [Krótkoterminowa... 2011]. Wzrasta powierzchnia leśna uszkodzana przez zwierzyńnię, pomimo zabezpieczania drzewostanów różnymi metodami, w tym kosztownym gradzeniem. W 2010 roku szkody spowodowane przez pożary były niższe niż w 2009 roku. Należy jednak zaznaczyć, że badania dotyczące pożarów lasów powinny być prowadzone w cyklu wieloletnich analiz.

Szczególne znaczenie przywiązuje do stanu zdrowotnego lasów świerkowych Beskidu Śląskiego i Żywieckiego, w których następuje wyraźny regres świerka, podobny w dynamice rozwoju do lasów świerkowych Republiki Czeskiej, Słowacji, Niemiec, Austrii i Szwajcarii. Działania podejmowane i realizowane na tym terenie od kilku lat w istotny sposób poprawiają stan zdrowotny lasów tej części Polski. Nie sądzę jednak, żeby bez przyjęcia innych rozwiązań w planach urzędzeniowych dla tych terenów (odrębnych zasad planowania urzędzeniowego, szczególnie w zakresie otwartego planowania rozmiaru użytkowania) można było uzyskać istotny postęp.

Poszukiwanie dodatkowych źródeł finansowego wsparcia działań podnoszących stan zdrowotnych lasów Polski jest pilne. Potencjalnymi źródłami może być fundusz PROW na lata 2007-2013, jak i sprzedaż pochłanianego i przechowywanego przez lasy CO₂.

Ochronne funkcje lasu

Ochronne funkcje lasu wykraczają znacznie poza obszar zagadnień opisanych w niniejszym artykule. To nie tylko korzystny wpływ lasów na kształtowanie klimatu, bilansu wodnego, przeciwdziałanie procesom erozyjnym gleb, zachowanie potencjału biologicznego gatunków. Ochronne funkcje lasu to, przede wszystkim, dodana, istotna dla ludzi, jakość życia. Podawana w statystykach powierzchnia lasów ochronnych w PGL LP, wynosząca około 47% całkowitej powierzchni leśnej, jest wielkością źle definiowaną i mylnie w Polsce rozumianą. Jest jedną z przyczyn niezrozumienia filozofii prowadzenia gospodarki leśnej zgodnie ze zrównoważonym rozwojem i przyczyną wielu zarzutów, które stawiane – bez złej woli – dezawuuują osiągnięcia leśnictwa.

Powierzchnia lasów prywatnych kwalifikowanych jako lasy ochronne stanowi zaledwie około 4% ich całkowitej powierzchni. Zgodnie z prawidłowym rozumieniem „ochronnej funkcji lasu” podana w Informacji [2011] wielkość jest nieprawdziwa. W opracowaniach, sprawozdaniach itp. informacja o ochronnej funkcji lasu powinna być rozszerzona na wszystkie elementy, które są konieczne do zrozumienia roli lasów i leśnictwa dla życia społeczeństw.

Natura 2000

Europejska Sieć Ekologiczna Natura 2000 jest systemem ochrony zagrożonych składników różnorodności biologicznej kontynentu europejskiego, wdrażanym od 1992 roku w sposób spójny pod względem metodycznym i organizacyjnym na terytorium wszystkich państw członkowskich Unii Europejskiej. Zrozumienie i wdrożenie programu Natura 2000 jest możliwe po przyjęciu, że jest to podstawowy element polityki UE w dziedzinie ochrony przyrody, której koncepcja opiera się na zasadzie ochrony przyrody i zrównoważonego wykorzystania zasobów, co pozwala ludziom żyć w harmonii z naturą.

Większość obszarów obu dyrektyw, które są obszarami leśnymi, znajduje się na terenach PGL LP, a dodatkowo jest zlokalizowana na całej powierzchni największych kompleksów leśnych Polski. Obszary ptasie (OSO) zajmują powierzchnię około 2,1 mln ha (29,2%), a siedliskowe – 1,5 mln ha (21,4% całkowitej powierzchni Lasów Państwowych). Sieć Natura 2000 jest nadal niekompletna i planuje się dalsze jej rozszerzenie o nowe obszary.

Wszystkie odniesienia do programu Natura 2000 w kontekście działań PGL LP z jednej strony muszą być traktowane jako wyraz największego uznania za sposób prowadzenia gospodarki leśnej na przestrzeni ostatnich kilkudziesięciu lat, które zachował, ochronił i rozwinął bogactwo przyrodnicze lasów, a z drugiej – wymagają jasnych, czytelnych i logicznych rozwiązań prawnych, odnoszących się do tworzenia planów ochrony, kompetencji i odpowiedzialności, która obecnie podzielona między PGL LP, GDOŚ i RDOŚ, jest nieczytelna i konfliktogenna.

Efektywność gospodarki leśnej

Prowadzenie gospodarki leśnej na podstawie planów urzędzenia lasu realizowane jest przez 430 nadleśnictw. Prawie całość prac związanych z odnowieniami, zalesieniami, przebudową drzewostanów, pielęgnowaniem lasu, melioracjami agrotechnicznymi, walką z pożarami, zaśmiecaniem, ochroną lasów itd., pochłaniająca ogromne sumy pieniędzy, była finansowana z przychodów pochodzących ze sprzedaży surowca drzewnego (blisko 90%). Przychody PGL LP w 2010 roku wyniosły 6 010 642 tys. zł, w tym 5 327 306 tys. zł z działalności podstawowej. Suma poniesionych kosztów wyniosła 5 617 574 tys. zł, a efektywność ekonomiczna, wyrażona zyskiem netto – 367 446 tys. zł [Sprawozdanie... 2010].

Należy zwrócić uwagę na efektywną, prowadzoną na wysokim poziomie realizację zadań związanych z prowadzeniem gospodarki leśnej we wszystkich działach. Zaznaczam jednocześnie,

że w wielu przypadkach (zalesienia, przebudowa, mała retencja, nasiennictwo i wiele innych) określenie efektywności działań nie może być dokonane przy przyjętej cezurze jednego roku. Jest często możliwe, ale dopiero po kilkunastu-kilkudziesięciu latach.

Sprzedaż drewna jest podstawowym źródłem dochodu PGL LP, będąc w istocie rzeczą bardzo delikatną materią i próbą utrzymania pewnej równowagi pomiędzy przyrodniczymi możliwościami produkcji drewna na pniu, utrzymaniem zrównoważonego pełnienia wszystkich funkcji przez lasy, rozwojem gospodarczym i cywilizacyjnym kraju oraz zapotrzebowaniem przemysłów przerobu drewna. Jest to zatem zawsze źródłem konfliktów międzysektorowych, o zmiennej dynamice i przebiegu.

Gospodarowanie gruntami leśnymi i lasami zasobu własności rolnej Skarbu Państwa

Gospodarka lasami zasobu własności rolnej Skarbu Państwa (ZWRSP) odbywa się na gruntach Agencji Nieruchomości Rolnych, która jest zobowiązana w ramach KPZL do przekazywania gruntów pod zalesienia na rzecz PGL LP. ZWRSP dysponuje około 36 tys. ha lasów, a tempo przekazywania gruntów pod zalesienia odnotowało istotny spadek z zakładanych na lata 2006-2010 około 32 tys. ha rocznie do kilkuset hektarów w 2010.

Zadania stojące przed PGL LP z tytułu gospodarowania gruntami leśnymi i lasami ZWRSP są wykonywane bez zastrzeżeń. Realizacja programu KZPL oparta na istniejących rozwiązaniach prawnych, dotyczących Agencji Nieruchomości Rolnych – jest niewykonalna.

Lasy w parkach narodowych

Działania leśne w parkach narodowych są prowadzone w oparciu o plany ochrony i ustanawiane zarządzeniami Ministra Środowiska. Na podstawie przedstawionej Informacji [2011] oraz innych materiałów dotyczących problemów prowadzenia ochrony ekosystemów leśnych w parkach narodowych stwierdzam, że są one wykonywane prawidłowo. Szczęólnego podkreślenia i zrozumienia skomplikowanych zależności zachodzących pomiędzy ochroną a użytkowaniem wymaga przedstawianie spraw związanych z pozyskiwaniem drewna. Działania koniecznych, prowadzonych prawidłowo, które utrzymują ciągłość i trwałość lasów.

Gospodarka leśna w lasach niestanowiących własności Skarbu Państwa

Powierzchnia lasów niestanowiących własności skarbu państwa wynosi około 1769 tys. ha, w większości to lasy prywatne zajmujące powierzchnię około 1686 tys. ha. Jest to powierzchnia leśna, która przekracza łączną powierzchnię lasów w 5 krajach Unii Europejskiej. Lasy i gospodarstwo leśne nie są traktowane przez właścicieli jako znaczące źródło dochodów, a nadzór nad gospodarką leśną należy do zadań własnych starostów. Brak aktualnych planów urządzenia lasów (uproszczonych) jest przeszkodą w prowadzeniu i nadzorze nad gospodarką leśną w lasach prywatnych.

Ta ogromna powierzchnia bogatych, ważnych środowiskowo i społecznie lasów, ze względu na brak środków finansowych w budżetach powiatów, ma istotnie ograniczone możliwości pełnienia roli lasu wielofunkcyjnego. Należy rozważyć inne rozwiązania niż stosowane obecnie, umożliwiające prowadzenie gospodarki leśnej opartej na modelu zrównoważonego rozwoju.

Łowiectwo

Przedstawionym w wymienionych źródłach danym, które dotyczą liczebności zwierzyny łownej, poziomowi jej pozyskania oraz trendów wzrostu lub spadku liczebności populacji niektórych

gatunków powinna towarzyszyć analiza porównawcza, obejmująca dłuższy horyzont czasu. Intensywna hodowla i akcje zasiedlania zwierzyną drobną są prowadzone od kilku lat z pozytywnym wpływem na zachowanie biologicznej różnorodności. Działania związane z prowadzeniem gospodarki leśnej wywierają istotny pozytywny wpływ zarówno na liczebność populacji zwierząt łownych, jak i na bioróżnorodność. Analiza działań w tym zakresie, bez powiązania kosztów ponoszonych przez PGL LP bezpośrednio do wykonywania zadań gospodarczych związanych z łowiectwem, zamazuje rzeczywiste powiązania leśnictwa i łowiectwa.

Sektor leśno-drzewny

Leśnictwo i przemysł drzewny są strategicznymi elementami rozwoju państwa i wszelkie rozstrzygnięcia muszą wpisywać się (na obecnym etapie) w strategię zrównoważonego rozwoju naszego kraju. Występuje niedostateczne zwrócenie uwagi przez państwo na problemy leśno-drzewne, które nie mogą być wyłącznie rozwiązane przez leśników i drzewiarzy, a dodatkowo brak klarownej linii postępowania w przedstawianiu ścisłego związku między dobrym leśnictwem, dobrym przemysłem drzewnym i wspaniałym lasem w języku zrozumiałym dla opinii społecznej. Dysponujemy wystarczającą wiedzą i możliwościami działań w obszarze ekonomii, techniki i środowiska, aby osiągnąć, w bardzo dużym zakresie, zgodność realizacji celów zarówno w leśnictwie, jak i przemyśle drzewnym. Zdecydowanym postępowaniem w dalszej współpracy Lasów Państwowych z przemysłem drzewnym jest zdawanie sobie sprawy z konieczności wprowadzenia zasad, które ją ułatwią. Jest to wyraźny sygnał wysyłany przez leśników i drzewiarzy, że te dwie gałęzie gospodarki narodowej nie mogą istnieć niezależnie. Związki między nimi z oczywistych względów są bardzo silne, mają charakter interakcyjny i wymagają ustanowienia nowych relacji między leśnictwem i drzewnictwem.

Podsumowanie

Powyższa analiza danych wskazuje na ich rzetelne, prawidłowe zebranie i opracowanie, a także ich dużą kompletność, która umożliwi dokonanie wielostronnych porównań. Opracowana na tej podstawie przez Ministerstwo Środowiska „Informacja o stanie lasów oraz o realizacji «Krajowego programu zwiększania lesistości» w 2010 roku” jest ważnym dokumentem, który powinien być wykorzystany do budowy zarówno Krajowego Programu Leśnego, jak i być podstawą opracowania strategii rozwoju Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe. Zasadne jest też podkreślenie, że prowadzenie gospodarki leśnej przez Lasy Państwowe jest prawidłowe, zgodne z zasadami zrównoważonego rozwoju i zasadami rozwoju lasu wielofunkcyjnego. Należy jednak zwrócić uwagę, że w znacznym zakresie jest to zarazem gospodarka leśna prowadzona statycznie, bez propozycji innowacyjnych rozwiązań, niewykorzystująca zarówno swojej siły ekonomicznej, jak i zgromadzonego kapitału intelektualnego i doświadczeń praktycznych, dokumentowanych zapisami blisko dwustupięćdziesięcioletniej historii leśnictwa w naszym kraju. Spośród wielu, wymieniam jedynie przykładowo:

- zagospodarowanie przestrzenne kraju a leśnictwo,
- regulacje odnoszące się do rozmiaru pozyskania i sprzedaży drewna,
- kierunki i celowość wykorzystania środków własnych PGL LP,
- strategia rozwoju lasów i leśnictwa.

Jednocześnie zdaję sobie sprawę, że w wielu opisanych powyżej punktach syntezy poziom decyzyjny i kompetencyjny PGL LP nie pozwala na to, aby osiągnąć zadawalającą skuteczność wprowadzania proponowanych zmian. W wielu przypadkach wymaga to międzysektorowych uzgodnień lub też zmian w obowiązującym systemie prawnym.

Literatura

- Informacja o stanie lasów oraz o realizacji „Krajowego Programu Zwiększania Lesistości” w 2010 roku. 2011. Ministerstwo Środowiska. Warszawa.
- Krótkoterminowa prognoza występowania ważniejszych szkodników i chorób infekcyjnych drzew leśnych w Polsce w 2011 roku. 2011. Instytut Badawczy Leśnictwa.
- Paschalis-Jakubowicz P. 2012. Uwarunkowania strategii rozwoju Lasów Państwowych. Centrum Informacyjne Lasów Państwowych.
- Raport o stanie lasów 2010. 2011a. Centrum Informacyjne Lasów Państwowych, Warszawa.
- Raport o stanie zdrowotnym lasów w Polsce w roku 2010. 2011b. DGLP.
- Sprawozdanie finansowo-gospodarcze za rok 2010. 2011. DGLP.
- State of the World's Forests. 2011. FAO.
- Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach. 1991. Dz. U. Nr. 12, poz. 59 z późn. zm.
- Wyniki aktualizacji stanu powierzchni leśnej i zasobów drzewnych. 2010a. BULiGL.
- Wyniki wielkoobszarowej inwentaryzacji stanu lasu. 2010b. BULiGL.

SUMMARY

Analysis of published information relating to the condition of forests and the implementation of the National Afforestation Programme in 2010 in Poland – contribution to the construction of the National Forest Programme

To greater extent should be Polish forestry based on implementing its development strategy of the forest sector, resulting from natural conditions of forests and forestry and social and economic situation of our country, while utilising the basic trends in the European Union Strategy, adapting them appropriately and developing.

The primary aim of this paper is to present a synthesis of assessments of carried out activities in forest management by State Forests and based on the results of analysis to propose a selected list of tasks forestry in our country faces. On the basis of the basic objectives of State Forest Policy and the National Afforestation Programme in 2010 as well as complete characterisation of forest resources and the health status of forests in Poland, reference is made to both the efficiency of forest management as well as the linkages between the forest and wood industry.

The data collected is an important document that should be used for the construction of both the National Forest Programme as well as develop strategies to underpin the development of the State Forests. It is to emphasise that the performance of forest management by State Forests is correct, consistent with the principles of sustainable development and principles of the development of multifunctional forest. However it is noteworthy that to large extent this is also static forest management, without the proposal of innovative solutions, not fully utilising its economic power. The future development strategy of the State Forests should take into account the broader problems associated with landscape management, refer to the regulation of the wood harvesting and sale of timber and the direction and purpose of proper use of own funds by the State Forest. At the same time, I realise that in many points of synthesis described above, the level of decision-making and competence of the State Forests does not allow it to achieve satisfactory performance implementation of the proposed changes. In many cases, this requires cross-sectoral arrangements, or changes in the existing legal system.